

"เฮ็ด ฮัก ฮัก head hug heart"



"หมั่ม" ISSUE 3

เดือนพฤศจิกายน 2564

วารสารเพื่อการพัฒนาด้วยมือของคนในชุมชนอีสาน ปีที่ 2  
ปลูก ใจ เมือง #อีสานบ้านเฮาผ่านสุข 5+1



Happiness Issue



## สารบัญ

6

### เสียงแผ่นดินเลข :



คนเคยเจ็บ เรื่องเล่าพื้นที่ปัญหาผลกระทบจากเหมืองแร่จากปากเสียงของคนเมืองเลยและเยาวชนก่อการดี “ทุกพื้นที่ควรเป็นบ้านของเราไม่ใช่ของนายทุน”

8

### ปลูก เปลี่ยนเมืองขอนแก่นไร้ขยะ :



สานพลังประชาสังคมคนเมืองขอนแก่นดินแดนสมาร์ทซิตี้ที่ทุกคนตระหนักปัญหาขยะกับปัญญาประชาชนที่จะลด ขยะด้วยมือเรา

11

### ปลูกใจใหญ่ : ฝึตาแฮกไร้สารเคมี



ทุกทุ่งนาต้องมีฝึตาแฮก แต่ยุค 5G ฝึตาแฮกหายไปพร้อมกับสารเคมีที่เข้ามา ฝึตาแฮกแล้วสารเคมีเรื่องเล่าจากเด็กทุ่งกุลารัวยเอียด

14

### ทำพระวิถีสระอาด : มีคิด เมื่อโควิด-น้ำท่วมมา



ถนนทำพระร้อยปีที่มีตำนาน เรื่องเล่าเยาวชนและ ชุมชนเล่าการจัดการขยะพร้อมกับสถานการณ์โควิดและน้ำท่วม

16

### สาวะถึวิถีสระอาด : ธรรมชาติและใบตอง :



สาวะถึเมืองสืบสานวัฒนธรรมอีสานมีสิมงาม มีวัดสวย และที่นี่ก็มีตลาดปลอดขยะที่เน้นบรรจุภัณฑ์ใบตองและของที่มาจากธรรมชาติ

“กบ่แน่นอน ปลายดอกหนากะตามสำอาง ฮากบ่หยั่ง  
ฝิ่งเล็กพื้น บ่มีมันอยู่ได้โดน ดอกนา”

ผญาอีสาน แปลความหมายว่า ต้นไม้แม้จะดูแข็งแรง  
ปลายแม้จะดอกหนาก็ตาม หากรากไม่หยั่งฝิ่งลึกลงไปดิน  
ไม่มีวันที่จะยืนต้นได้อย่างคงทน  
เช่นกันหากเราต้องการ สร้างบ้านแปงเมือง  
หรือทำบ้านเมืองเราให้น่าอยู่ ถ้าเราไม่ร่วมมือ  
ร่วมแรงกันทำ ไม่มีทางที่จะทำสำเร็จ

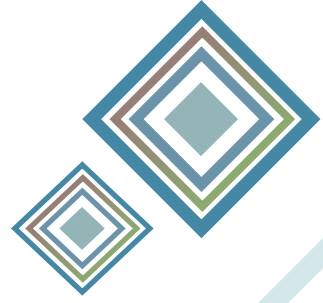
เราต้องช่วยกันคิดทำ(เฮ็ด) head  
ช่วยกันดูแล (ฮัก) hug  
และทำทุกอย่างด้วยหัวใจ (ฮัก) heart

เพื่อให้ฐานรากแน่นหนาแล้วจะได้รับดอกผลที่สวยงาม มาเฮามา “หุ้ม” กัน

○ ○ ○

“หุ้ม”

แปลว่า ห้อมล้อม แวดล้อม เช่นคนห้อมล้อมกันเรียกหุ้มกัน  
แปลว่า together in to a group or circle, surround, encircle



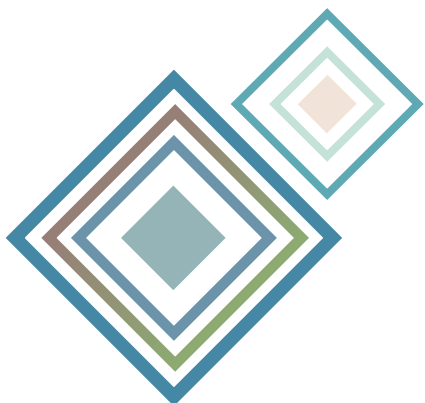
**Spark-U ปลุก-ใจ-เมือง** ปฏิบัติการสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์และสร้างวิถีสุขภาวะทางปัญญา ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ไชยยุทธศาสตร์เมือง 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี) และการสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ และมีส่วนร่วมเป็นทิศทางเชิงรุกที่ดึงพลังเชิงบวกของเด็กเยาวชน ครอบครัว และทุกฝ่ายในชุมชนมาร่วมขับเคลื่อนงานในมิติและประเด็นต่าง ๆ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปลายปีพุทธศักราช 2559 โดยภาคีหลัก 3 แผนงาน คือ 1) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ 2) แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน 3) แผนงานการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ร่วมกันจัดทำขึ้นใน 3 ภูมิภาค ประกอบด้วยภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ทั้งนี้แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ 1 ในองค์กรร่วมจัดและเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เลือกจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางพื้นที่ปฏิบัติการ เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีภาคีเครือข่ายของ 3 แผนงานในการทำงานและมีภาคีเครือข่ายใหม่ ๆ ที่มีความสนใจในเรื่องนี้ โดยเชิญชวนประชาชนในเมืองมาร่วมคิดร่วมออกแบบ และสร้างการเปลี่ยนพื้นที่หรือเมืองตั้งแต่พื้นที่เล็ก ๆ ในชุมชนเพื่อสุขภาวะหาคุณค่าความหมายและมองไปสู่อนาคตร่วมกัน

โครงการปฏิบัติการ ปลุก - ใจ - เมือง #อีสานม่วนสุข 5+1 เป็นโครงการที่ต่อยอดเพื่อสร้างความร่วมมือและการรวมตัวของภาคีเครือข่ายคนทำงานด้านการพัฒนาชุมชน กลุ่มสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงกลุ่มสื่อศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา นักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มคนทำงานพัฒนาเมืองรุ่นใหม่ กลุ่มองค์กรภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเอกชน โดยมีเป้าหมายแรกเริ่มคือการสร้างพื้นที่รูปธรรมที่เป็นพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางในชุมชนท้องถิ่น ให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ของคนอีสานทุกเพศทุกวัยผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นในการฟื้นฟูพัฒนาและออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

“ห्यू่ม” วารสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยปฏิบัติการ ปลุก - ใจ - เมือง #อีสานม่วนสุข 5+1 “เฮ็ด ฮัก ฮัก Head Hug Heart” หนึ่งในสื่อสร้างสรรค์ที่เราตั้งใจเปิดตัวขึ้นเพื่อเป็นประตูสู่พื้นที่อีสานบ้านเฮา จุดประกาย ปลุก เปลี่ยนเมือง เชื่อมร้อยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มพูนภูมิปัญญาในวิถีสุขภาวะระหว่างพื้นที่นาร่อง อาทิ เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง ชุมชนสาวะถี และเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น บ้านนาหนองบง อำเภอวังสะพุง, บ้านห้วยม่วง, บ้านอุ้มง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย, อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด สู่สังคมในวงกว้างได้เห็น ได้รู้ และร่วมสร้างความเข้าใจในการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม จนนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่น่าอยู่ ปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนแห่งคุณค่าของพหุวัฒนธรรม สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งความสุข รายได้จากทรัพยากรที่มีในพื้นที่

นายदनัย หวังบุญชัย

ผู้จัดการแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ  
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)



วารสาร “ห्यू่ม” เล่มนี้จัดทำขึ้นโดย โครงการปฏิบัติการสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์ ปลุก - ใจ - เมือง #อีสานม่วนสุข 5+1 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นปีที่ 2 และเป็นความร่วมมือกันของคนทำงานพัฒนาในอีสาน ภายใต้โครงการ Spark U ภาคอีสาน 5 พื้นที่ประกอบด้วย



1) โครงการเสียงแผ่นดินสื่อสารสุขไทยเลยในพื้นที่ จ.เลย ที่นำเสนอผลกระทบจากโครงการก่อสร้างเหมืองแร่ในพื้นที่ 3 แห่งประกอบด้วยเหมืองทองแดงในพื้นที่ อำเภอมือง เหมืองทองคำในพื้นที่อำเภอวังสะพุง และเหมืองเหล็กในพื้นที่อำเภอเชียงคานหลายคนอาจจะไม่เคยรู้ว่าเมืองที่ร่ำรวยด้วยธรรมชาติจะมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม



2) โครงการปลูก เปลี่ยนเมืองขอนแก่นไร้ขยะที่รวมพลังคนในชุมชนเทศบาลนครขอนแก่นทุกภาคส่วนให้รับรู้ปัญหาขยะล้นเมืองตระหนักรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาขยะ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และเยาวชน จนเกิดปฏิญญาประชาชน 3 ข้อเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะโดยเริ่มต้นจากตัวของทุกคนเอง



3) โครงการสาวะถิติวิถีสะอาด ในตำบลสาวะถิติ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ที่ขับเคลื่อนแก้ปัญหาขยะในชุมชนซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นต้นแบบในการแก้ปัญหาขยะทั้งในระดับครัวเรือน โรงเรียน วัด โดยเฉพาะตลาด ซึ่งถูกมองว่าเป็นต้นกำเนิดของการนำขยะเข้ามาสู่บ้านเรือน



4) สปาร์คลั่นทุ่ง ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ บ้านสำราญหนองบาก ตำบลหนองแคน อำเภอบุพผรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด พื้นที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิชื่อดังแต่กลับมีการใช้สารเคมีมากมายจนประชาชนที่นั่นหลงลืม “ภูมิปัญญาผีตาแฮก” ซึ่งเคยเป็นภูมิปัญญาบรรพชนที่เคยสืบต่อกันมาเพื่อให้ข้าวกล้าอุดมสมบูรณ์ แต่โครงการนี้พาเด็กและเยาวชนพร้อมคนในชุมชน ตามหาฮีตฮอยบรรพชนคนทุ่งกุลาร้องไห้ทางคืน “ภูมิปัญญาผีตาแฮก” ให้กลับมาสู่ชุมชนอีกครั้ง



5) โครงการทำพระวิถีสะอาดกับการขับเคลื่อนชุมชน ทำพระ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น หลังจากสืบค้นหาประวัติชุมชนและนำเอาสถานีรถไฟเก่าอายุเกือบ 100 ปีที่ชาวชุมชนภาคภูมิใจมาเป็นของชุมชนพร้อมกับมีตลาดทำพระร้อยปีจนโด่งดังไปทั่วประเทศ ปีนี้มาช่วยแก้ปัญหาขยะล้นเมือง



# เสียงแผ่นดินสื่อสารสุขไทยเลย "เมืองเลยนั้นรักเธอ"

จังหวัดเลยเป็นเมืองที่ขึ้นชื่อในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติภูเขา ป่าไม้ที่สวยงามและยังเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมวิถีชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ แต่ใครจะไปคิดว่าภูเขาป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติที่ชาวเมืองเลยต้องการอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่คนเมืองเลยไปนาน ๆ กลับเป็นที่หมายตาของเหล่านายทุนที่จะเข้ามากว้านซื้อและทำลายพื้นที่ป่าเพื่อสร้างเป็นอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การมีอยู่ของเหมืองแร่ไม่ได้ช่วยให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนักและทำลายธรรมชาติ แหล่งอาหารและความเป็นอยู่จนหมดสิ้น



ปรีพจน์ วัฒนขำ หรือครูไผ่หัวหน้าโครงการสปาร์คยู “เสียงแผ่นดิน สื่อสารสุขไทยเลย” มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงพาเด็กเยาวชนลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูล และเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนของสารพิษที่เกิดจากการทำอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ได้แก่ ชุมชนบ้านห้วยม่วง อำเภอเมือง ชุมชนบ้านนาหนองบง อำเภอวังสะพุง และชุมชนบ้านอุมง อำเภอเชียงคาน เพื่อให้เยาวชนนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาสะท้อนผ่านรูปแบบของหนังสือ ภาพยนตร์และภาพถ่าย นำเสนอมุมมองสะท้อนใจ และมุมมองความทุกข์ของคนในชุมชน ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของบ้านเกิดเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะเพื่อสื่อสารให้คนไทยเลยได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยกัน โดยภายหลังการลงเรียนรู้พื้นที่ได้นำเสนอข้อมูลให้คนเมืองเลยได้รับรู้ ทัศนคนเดิน ตลาดเลาะเลย เพื่อหวังว่าเสียงเล็ก ๆ ของพวกเขาจะทะลุถึงหัวใจคนฟังบ้าง

" เยาวชนได้ไปลงพื้นที่และได้เรียนรู้ชุมชนในมิติที่เขาไม่เคยเห็นมาก่อนแล้วเขาก็สะท้อนใจในมุมที่นึกไม่ถึงว่าในเมืองเลยจะมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากมายขนาดนี้ มีคนที่ไม่กล้ากินข้าวกินผลไม้ที่ปลูกเอาไว้เพราะกลัวปนเปื้อนสารเคมีจากเหมืองแร่ "

จากการลงพื้นที่สำรวจของครูไผ่และกลุ่มเยาวชนก่อนการตีพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทั้ง 3 พื้นที่ จะเป็นปัญหาคล้ายๆกัน ในเรื่องของผลกระทบจากสารพิษที่กระทบแหล่งอาหารและป่าไม้แหล่งน้ำของคนในชุมชน อาทิ บ้านนาหนองบงเป็นพื้นที่ที่สามารถต่อต้านเหมืองแร่ออกไปได้สำเร็จแต่ไร่นาข้าว พื้นที่ไร่นาสวน พืชผักที่ปลูกไว้ไม่สามารถรับประทานได้ เนื่องจากผลกระทบสารพิษที่ไหลมากับน้ำทำให้น้ำในไร่นามีสีน้ำตาลเหลือง คนในชุมชนไม่กล้านำข้าวที่ปลูกไว้มารับประทาน



## "บ้านอุมง"

บ้านอุมง เป็นแหล่งผลิตผลไม้ส่งออกของจังหวัดเลยอย่างกล้วย มะม่วง และผลไม้ต่าง ๆ แต่ได้รับผลกระทบด้านเสียงรบกวนจากการสร้างเหมืองแร่ และได้รับผลกระทบจากการพบโลหะหนัก และแร่ขนาดใหญ่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้านไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการอุปโภค บริโภคได้

## "บ้านห้วยม่วง"



เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านอารยธรรมเก่าแก่ มีทะเลหมอกสวยงาม ถ้าภูเขา และป่าไม้ที่อุดมไปด้วยแหล่งอาหารอย่างเห็ดดิน เห็ดป่า แต่ขณะนี้บ้านห้วยม่วง เป็นหมู่บ้านที่นายทุนเข้ามาสำรวจขุดเจาะ ทำเหมืองแร่ แต่ชาวบ้านไม่ยอมทำเพราะหวั่นผลกระทบ



ตัวแทนชาวบ้านในชุมชนห้วยม่วงเผยความรู้สึกที่มีต่อการสร้างเหมืองแร่ว่า “ถ้าเขาเข้ามาทำเหมืองแร่ เรารู้สึกเสียใจ ไม่อยากให้เขาทำลายธรรมชาติไปเพราะเคยไปดูพื้นที่ที่เขาทำเหมืองแร่มาเห็นความเสียหายและเกิดผลกระทบมากมายที่ใกล้ ๆ คือบ้านนาหนองบงแวนนั้นกลายเป็นชุมชนร้าง เพราะชาวบ้านอยู่ไม่ได้ต้องย้ายหนีออกไปพวกเราจึงค้านหัวชนฝาเพราะเราไม่อยากย้ายออกจากชุมชน ถ้าไม่มีโครงการนี้เราก็ไม่ได้รวมตัวคนในชุมชนที่จะต่อต้านเหมืองแร่ และไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร



“ ขอบคุ้ดที่ทางโครงการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือนมาเป็นหน้าหน้าทีมเราในกรรณรงค์ เราไม่ยอมมีเหมืองเพราะมีเหมืองแร่ แล้วชุมชนไม่สามารถอยู่ได้มันสร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง ความเป็นอยู่อาหารกรกินสารพิษซึ่งเรามีตัวอย่างที่อยู่ใกล้ ๆ อย่างบ้านนาหนองบง ใหญ่แล้ว

สายสุดา ศรีจำปา ชาวบ้านห้วยม่วง

ด้านอ้อมนภา ทดพิมพ์ เยาวชนก่อการดี เล่าว่าพอได้ลงพื้นที่จริง ๆ รู้สึกว่าทำไมเมืองเลยที่ขึ้นชื่อเรื่องเมืองท่องเที่ยวด้านธรรมชาติของเรา ถึงมีนายทุนเข้ามาสัมปทานและเอาสารเคมีเข้ามาทำลายพื้นที่ได้แบบนี้ พอลงไปมันสะเทือนใจ เอ๊ะ เราอยู่เมืองเลยเรารู้ข่าวว่าจะมีการมาสัมปทานเหมืองแร่แต่เราก็ไม่รู้สักอะไร แต่พอลงมาสัมผัสพื้นที่ได้รู้ว่ามันเดือดร้อน ชาวบ้านสูสีในแบบของเขารู้สึกว่าชาวบ้านเขาสูจนตัวตาย เพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมทรัพยากรของเขา ซึ่งคนภายนอกไม่รู้รู้เลย เราเป็นคนเมืองเลยเองเรายังไม่รู้ ทำให้เรารู้สึกว่าการที่พวกเราช่วยสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนออกมาเป็นคลิปวิดีโอเป็นเรื่องเล่าเป็นภาพถ่ายมันเป็นอะไรที่ยิ่งใหญ่



ด้านอรนภา พันพา กล่าวว่าขอเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำความจริงอีกด้านหนึ่งที่ไม่มีใครมาพูดเป็นประเด็นในการนำเสนอครั้งนี้ ให้ทุกคนได้รู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมันรุนแรงมาก พวกเราไปแค่ 3 พื้นที่แต่กลับพบปัญหาเยอะมาก

แต่เหมืองแร่ในจังหวัดเลยมีมากกว่านี้ แล้วปัญหาจะเยอะแค่ไหน คิดว่าเสียงเล็ก ๆ ของพวกหนูจะสามารถขยายให้คนในพื้นที่และคนในจังหวัดเลยรับรู้ แล้วก็หันมาปกป้องแผ่นดินปกป้องทรัพยากรเมืองเลย



ด้านกลุ่มเยาวชนก่อการดี แรก ๆ พวกเขาก็รู้สึกหวั่นและเกิดคำถามในใจขึ้นมาว่าเสียงเล็ก ๆ ของพวกเขาจะสามารถทำเรื่องใหญ่ขนาดนี้ได้หรือ หลังจากพวกเขาลงพื้นที่ไปรับรู้ปัญหาจากปากของคนทั้ง 3 ชุมชน ด้วยตนเองทำให้พวกเขาได้รับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับพื้นที่และคนในชุมชนบ้าง และเกิดคำถามว่าทำไมเมืองเลยที่ขึ้นชื่อในเรื่องเมืองท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ กลับมีนายทุนที่หวังจะเข้ามาทำลายธรรมชาติบ้านเมือง จึงอยากมาช่วยกันรณรงค์เป็นกระบอกเสียงในการช่วยเผยแพร่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้

“ จากครั้งแรกที่คิดว่าเสียงเล็ก ๆ ของพวกเราจะสามารถทำได้หรือ มันเป็นเรื่องที่ยากและเกินตัวเราเราจะสามารถชักจูงคนที่คิดต่างให้หันมาเข้าใจเรา พอไปเห็นปัญหาสามารถนำมาบอกเล่าต่อได้ พบปัญหาทรัพยากร ที่เคยมีในหมู่บ้านมันหายไปอยากรักษาสิ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านไว้ให้รู้ว่าหมู่บ้านเรายังมีดี

ปิ่นเพชร ศรีสุรัง กลุ่มเยาวชนก่อการดี



หลังจากที่ผมได้ลงพื้นที่ไปทั้ง 3 หมู่บ้านชุมชนได้พูดถึงทรัพยากรของเขาก่อนอยากให้ลูกหลานรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของเขาก่อนพยายามรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ ผมก็เป็นคนหนึ่งที่ยังรักธรรมชาติ ผมอยากรักษาป่าและธรรมชาติไว้ไม่อยากให้ใครมาทำลายสิ่งที่มีค่า

ณัฐชัย หลักไชย เยาวชนกลุ่มก่อการดี นี่คือการเสียงเล็ก ๆ ที่สะท้อนจากกลุ่มคนที่พยายามปกป้องทรัพยากรที่มีค่าของพวกเขา จากนายทุนสัมปทานเหมืองแร่ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ยากและเกินตัวของพวกเขาแต่พวกเขาพยายามจะสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นออกไปให้คนภายนอกได้รับรู้และกักก้องตั้งเสียงที่ตะโกนบนภูเขาและมีเสียงสะท้อนกลับมาว่า **“เมืองเลย มันรักเธอ”**

# รวมพลังประชาสังคม แก้ปัญหาขยะ "ปลุกเปลี่ยนเมืองส่วนพลัง เปลี่ยนเมืองไร้ขยะ"

โครงการ ปลุก เปลี่ยนเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น เกิดจากปัญหาขยะล้นเมือง เทศบาลนครขอนแก่นมีขยะวันละ 160 ตัน ต้องจ่ายเงินค่าจัดการขยะปีละ 21 ล้าน แม้จะมีโรงงานไฟฟ้าขยะ แต่ก็ไม่พอที่จะเผาขยะที่กองเป็นภูเขาให้หมดได้ แล้วยังมีปัญหาฝุ่นควันพิษ พีเอ็ม 2.5 ที่เมืองใหญ่ต้องเผชิญ อีกโครงการ ปลุก เปลี่ยนเมืองเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2563 โดยมีพื้นที่ปฏิบัติการคือเทศบาลนครขอนแก่น เป็นความร่วมมือของหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน ประชาชน เยาวชนในนามเครือข่าย "สปาร์ควู ปลุก เปลี่ยนเมือง"

ประกอบด้วย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 เทศบาลนครขอนแก่น คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สมาคมไทศึกษา โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน สมัชชาสุขภาพจังหวัดขอนแก่น โครงการอยู่ดีมีสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น หอการค้า ตลาดต้นตาล ตลาดถนนคนเดิน และตลาดเปิดท้ายหอกาญจนารวมถึงชมรมหอพักอพาร์ทเมนท์ และโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 11 แห่ง โรงเรียนกัลยาณวัตร โรงเรียนสนามบิน และโรงเรียนมหาไถ่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย



โครงการปลุก เปลี่ยนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยมือของประชาชนรณรงค์คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ปลุกพลังเยาวชนให้เห็นปัญหาขยะและร่วมมือกันแก้ไข การจัดการประกวดโรงเรียนเราต้องสะอาดประกวดครอบครัวลดโลกร้อน รณรงค์ในหอพักอพาร์ทเมนท์ให้ร่วมกันแยกขยะก่อนทิ้ง ขับเคลื่อนสังคม เยาวชน จากชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนเปิดเวทีรณรงค์ "ปลุกใจคนขอนแก่น" ให้หันมาใช้ถุงผ้าถือตะกร้าไปตลาด ปลุกฝึกกินเองและลดการใช้พลาสติกและโฟม รวมถึงคัดแยกขยะก่อนทิ้ง สำรวจตลาด หลัก ๆ ในขอนแก่น ทั้งตลาดต้นตาล ถนนคนเดิน และตลาดเปิดท้ายขายของว่ามีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่



ข้อมูลการสำรวจตลาดหลัก 3 แห่งในเมืองขอนแก่น พบว่าตลาดถนนคนเดินไม่มีการใช้โฟมในการบรรจุอาหารแต่ตลาดอีกสองแห่งยังพบมีการใช้อยู่ และมีข้อเสนอจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้มีการจัดอบรมเรื่องอาหารอนามัยให้กับผู้ประกอบการที่สนใจเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการคัดแยกขยะ



นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอจากการทำประชาคมของชาวขอนแก่นในทุกภาคส่วน โดยได้เป็นปณิธานของพวกเราเพื่อแก้ปัญหaxyขยะด้วยการเริ่มต้นที่ตัวเราว่า





1. ประชาชนคนขอนแก่นจะคัดแยกขยะที่ต้นทางสนับสนุนผู้ประกอบการที่ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่งเสริมวัฒนธรรม “หยุดกินเหลือเพื่อชาติ”
2. หอพักพาร์ทเมนท์จระมรงค์สร้างจิตสำนึกให้เกิดการลดขยะ จะร่วมกันเปลี่ยนขยะเป็นบุญเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ยากไร้ ลดความเหลื่อมล้ำ
3. ตลาดจะสร้างเครือข่ายคัดแยกขยะจากผู้ให้ถึงผู้รับ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และจระมรงค์ ลด ละ เลิก การใช้กล่องโฟม และถุงพลาสติก



อาจารย์อังกร พินพิสิทธิ์ จากโครงการกรีนบ็อค จังหวัดขอนแก่น พูดถึงการเริ่มต้นโครงการกรีนบ็อค ว่า การทำงานให้หนัก หรือให้ความสำคัญกับขยะที่ไม่ค่อยจะได้รับการจัดการ โดยเฉพาะขยะประเภทกล่องเครื่องดื่ม UHT ที่เราจะเห็นว่ามันมีสีส้มสวยงาม แต่กลับถูกทิ้งอย่างไม่เห็นคุณค่า ทางชมรมเราจึงได้เข้าไปทำบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมขยะประเภทกล่องเครื่องดื่ม UHT เพื่อนำไปสร้างมูลค่าต่อ



สิปปกร เดชสวัสดิ์ ตัวแทนนักเรียนโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน บอกว่าจุดเริ่มต้นในการทำเรื่องจัดการขยะคือ โรงเรียนมีขยะเยอะและได้ไปดูบ่อขยะที่บ้านคำบอน ทำให้เราเห็นภูเขาขยะสูงเท่าตึกประมาณ 3-4 ชั้น และมีกลิ่นลงไปใต้ดินอีกประมาณ 9-10 เมตร ซึ่งสิ่งที่เราเห็นตรงนั้นมันได้ส่งผลให้เกิดการ Spark กับพวกเรา เมื่อกลับมาที่โรงเรียนจึงทำให้พวกเราได้มาช่วยกันคิดว่า จากปัญหาที่เราได้ไปเจอ มามันจะสามารถแก้ไขได้อย่างไร จึงได้เริ่มที่จะใช้วัสดุที่สามารถใช้ซ้ำได้ ไม่ซื้อน้ำขวดดื่มแต่เอาน้ำมาจากบ้านเอง ไม่ซื้ออาหารที่ใส่จานชามที่ต้องทิ้งแต่เน้นใส่จานที่ใช้ซ้ำได้ เริ่มที่ตัวเราเอง เพื่อจะได้เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมได้

ก้องเกียรติ วิริยะรัตนโกวิท ประธานชมรมหอพักและพาร์ทเมนท์ บอกว่า ชมรมหอพักและพาร์ทเมนท์พวกเราได้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2549 ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกกว่า 285 หอพักโดยเราได้เข้ามาร่วมกับโครงการ Spark U เพื่อช่วยกันแยกขยะตั้งแต่ต้นทางและเอาขยะที่เหลือใช้ไปบริจาคต่อสำหรับคนที่ต้องโอกาส



จันทิมาพร ชีวะสวัสดิ์ ครูโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ซึ่งเป็นคนหนึ่งที่มิ่ใจรักในการรักษาสิ่งแวดล้อม บอกเล่าถึงปัญหาขยะที่ตนเองพบตั้งแต่สมัยเรียนมัธยม จนถึงปัจจุบันได้มาเป็นครู พบว่าปัญหาขยะในขอนแก่นเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ใหญ่มาก จึงชวนนักเรียนในโรงเรียนก่อตั้งชมรมสิ่งแวดล้อมขึ้นและพานักเรียนไปปฎิบัติงานขยะ เรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสะท้อนออกมาเป็นกิจกรรม Spark U ที่จัดนิทรรศการภาพถ่ายและประติมากรรมแห เดือนละ 2 ครั้ง ในวันศุกร์และวันเสาร์ ของเดือนที่ตลาดต้นและตลาดถนนคนเดินเพื่อสะท้อนให้คนขอนแก่น ได้เห็นถึงปัญหาขยะว่าสิ่งที่พวกเขาทำไปนั้น สุดท้ายมันไปรวมกันที่ไหน



"เราอยากทำให้เด็กในเมืองเขาเห็นปัญหาขยะเรจริงฟา เด็ก ๆ ไปที่บ้านค้าบอนไปป็นเหตุเขาขยะและมาสะท้อนว่าเขารู้สึกกับปัญหาที่ยังไม่ได้เรียนรู้อะไร พอพวกเขากลับมาที่ตระหนักและเข้าใจว่าขยะจากมือเรามาไปกองรวมอยู่ตรงนั้น หากไม่มีขยะจากมือเราก็ดึงไม่ฝังขยะไปกองสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมให้คนในพื้นที่ นี่คือการสปาร์คกันจริง ๆ ที่เกิดขึ้น สปาร์คที่ใจสปาร์คที่ตัว และนำไปสู่การสปาร์คสังคม"

จันทิมาพร ชีวะสวัสดิ์

ด้านเนาวรัตน์ วงศ์ศิลปกรรมการตลาดศรีเมืองทอง ได้แลกเปลี่ยนถึง วิธีการจัดการขยะของตลาดศรีเมืองทอง เนื่องจากตลาดศรีเมืองทองเป็นตลาดที่จำหน่ายสินค้าประเภทผักผลไม้ ขยะส่วนใหญ่จึงเป็นเศษผักผลไม้ที่ถูกคัดออก และเศษพลาสติกห่อหุ้มพบบางเป็นส่วนน้อย ตลาดศรีเมืองทองมีจุดคัดแยกขยะให้พ่อค้าแม่ค้านำขยะต่าง ๆ แยกทิ้งให้ถูกที่ ในส่วนของเศษผักผลไม้ นั้น ตลาดศรีเมืองทองจะนำไปทำเป็นน้ำหมักชีวภาพ มาแจกจ่ายให้พ่อค้าแม่ค้าอีกที ส่วนขยะประเภทอื่นก็แยกไว้ให้เทศบาลมาจัดเก็บ

"ขยะเป็นปัญหาใหญ่"ไม่อยากจะเรามองข้ามและหันมาใส่ใจเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างการแยกขยะโดยเริ่มจากตัวเรา"



ด้านสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ศิริธร จังโกฏ ได้ขึ้นมาแลกเปลี่ยน ในเรื่องของการหมุนเวียนขยะ โดยมีโครงการที่ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายคือโครงการรณรงค์ด้วยการรับบริจาคพลาสติกยึดเพื่อนำกลับไปสู่กระบวนการรีไซเคิลนำกลับมาหมุนเวียนใช้ซ้ำและโครงการหลังคาเขียวเปลี่ยนขยะเป็นบุญเมื่อคุณหมุนเวียน ที่เปิดรับบริจาคกล่องเครื่องดื่ม UHT เพื่อนำไปทำเป็นหลังคาเขียวกรีนบล็อกไม้อัดแข็ง และกระดาษเพื่อไปบริจาคให้ผู้ยากไร้ โดยจะเปิดรับบริจาคทุกวันศุกร์ที่ 3 ของเดือน ที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 "

คุณศิริธร จังโกฏ



“ สำอู่ สำอู่ สำอู่เด้อ ปักกกนี้พู่ท่รักษา ปักกกนี้อู่ระรักษา ปักกกนี้สังฆรักษา ปักกกนี้เพิ่นเสียวกู่ได้ ปักกกนี้เพิ่นให้กู่มี ปักกกนี้ให้ได้นมึ่นมาเปียบ ปักกกนี้ให้ได้นมึ่นมาเปียบพันแล้ว ปักกกนี้ใจวิญจ้าวให้มาโฮมสำอู่ ”

นี่คือคำบูชาผีตาแฮกก่อนปักดำนาผีตาแฮกที่อยู่ในบทกลอนลำซุดการแสดงผีตาแฮกที่ถูกถ่ายทอดออกมา เป็นเหมือนมนต์สะกดที่ทำให้คนที่ฟังจดจ่ออยู่กับการแสดง



# ปลุกใจไทภูเขา

“ทวงคืนผีตาแฮกคืนนาข้าวปลาไร่สารเคมี”

โดยการแสดงซุดผีตาแฮกนี้ เป็นการนำเอาความเชื่อเมื่อครั้งโบราณของบรรพบุรุษเกี่ยวกับการทำไร่ ทำนา ที่ต้องมีการบูชาผีประจำ บอกกล่าวทอ้งไรทอ้งนาถือกันว่าเป็นผีที่ปกปักรักษาพืชสวนไร่นาและทำให้ข้าวกล้าเจริญงอกงาม อุดมสมบูรณ์ การทำนาจะได้ผลดี จึงมีการเซ่นไหว้ผีตาแฮกทุกปีก่อนลงมือปักดำ และหลังการเก็บเกี่ยวในทีนาของแต่ละคน จะมีที่ให้ผีตาแฮกอยู่ ซึ่งบางคนอาจปลุกกระท่อมหลังเล็ก ๆ บางคนจะปักเสาเป็นสัญลักษณ์ว่าที่ตรงนี้คือที่อยู่ของผีตาแฮก ความเชื่อนี้ถูกนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการรณรงค์ให้เกษตรกรที่ทำไมทำนาได้ตระหนักและลดละเลิกการใช้สารเคมีและหันมาปลูกข้าวแบบอินทรีย์วิถีเดิม

จะท้ออย่างไรเมื่อทุ่งกุลาร้องไห้ที่เขาว่ากันว่ามีชื่อเสียงเรื่องข้าวหอมมะลิที่อร่อยที่สุด แต่กลับเป็นพื้นที่ที่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรมมากที่สุดเช่นกัน ? เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้กลุ่มสปาร์คลันทุ่งปลุกใจไทภูเขา นำทีมโดย สว่าง สุขแสง และครูเชียง ปรีชา การุณ ได้พาเด็ก ๆ ในชุมชนบ้านสำราญหนองบาก ต.หนองแคน อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด ร่วมกันทำกิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม โดยใช้หนังสือดั่งเดิมในท้องถิ่นมาเป็นช่องทางในการสื่อสาร ซึ่งใช้การผสมผสานระหว่างเรื่องราวความเชื่อในอดีตที่สอดคล้องกับการทำนาอินทรีย์แบบดั้งเดิมอย่าง 'ผีตาแฮก' มาเล่าเรื่องราวผ่านการแสดงเพื่อให้คนในชุมชนและเด็ก ๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาของการใช้สารเคมีเพื่อให้ชุมชนนี้มีชื่อเสียงในเรื่อง 'ทุ่งกุลาลอดสารเคมี'



เหตุผลที่กลุ่มสปาร์คลันทุ่ง ปลุกใจไทภูเขาใช้เรื่องผีตาแฮกในการรณรงค์เพราะ ครูเชียงและครูสว่าง ผู้ขับเคลื่อน โครงการมองเห็นว่าปัจจุบันคนใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นและวัฒนธรรม การบูชาผีตาแฮกลดน้อยลงในทุกวันนี้เด็กรุ่นใหม่ไม่มีใครรู้จักผีตาแฮก จึงหยิบยกเอาเรื่องราวของผีตาแฮกมาใช้เผยแพร่ ในการแสดงผ่านบทกลอนลำเพื่อเป็นการฟื้นฟูวิถีเก่า

“ละครที่เราพูดเรื่องผีตาแฮกมันจะทำให้เด็กใช้ตัวละครนี้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเรื่องการใช้สารเคมีในพื้นที่เราต้องการให้คนในพื้นที่เข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเดิมผีตาแฮกยังคงอยู่ เพราะเขาทำเกษตรอินทรีย์ พอมาสมัยใหม่ทำเกษตรที่มีสารเคมีเยอะขึ้น ตาแฮกเลยหนีไป เพราะไม่มีใครเชื่อไม่มีใครบูชาไม่เคยมีการเลี้ยงผีตาแฮก พอผีตาแฮกหนีไปไม่มีใครปกปักรักษา ทุ่งนา ในไร่นาก็ไม่มีกุงหอยปูปลาคนที่ลงไป ทุ่งนาก็ยัง ป่วยเป็นแผลพุพองนี่คือการที่ไม่มีความที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคือผีตาแฮกทำให้ต้องกลับมาทำเกษตรอินทรีย์เรื่องเล็ก ๆ ที่เด็กพูดมันจะทำให้ตัวเด็กเข้าใจเองและผู้ใหญ่ที่ดูเข้าใจด้วย” ครูสว่าง กล่าว





สื่อที่ใช้ในการสื่อสารของกลุ่มสปาร์คลันทุ้ง ปลูกใจ  
ไทกุลาไม่ได้มีแค่หนังปักต้อเพียงอย่างเดียวยังมีหน้า  
กากที่ทำมาจากหวดหนึ่งข้าวที่มีสไตลคล้าย ๆ ตาโชน  
ที่ครูเซียง และเด็ก ๆ ได้ร่วมกันออกแบบให้กลายเป็น  
หนึ่งชิ้นงานศิลปะที่มีชื่อเสียง ครูเซียงและครูสว่าง  
พยายามหากิจกรรมให้เด็ก ๆ ได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ  
หน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการทำหุ่นฟางทำหน้ากาก และ  
ร่วมออกแบบบทแสดง เขียนกลอนลำ เพื่อให้น้อง ๆ  
ได้ซึมซับและเรียนรู้ อีกทั้งยังมีการทำแปลงปลูกผัก  
สาธิตให้พวกเขาได้ลงมือทำเรื่องเกษตรอินทรีย์ เพื่อ  
เป็นการทดลองว่าการไม่ใช้สารเคมีในการปลูกผัก  
มันจะเป็นอย่างไร ซึ่งเด็ก ๆ ตั้งใจทำกิจกรรม กระตือ  
รือร้อนและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สังเกตจากเสาร์  
อาทิตย์ เป็นวันหยุดที่เด็กหลายคนใช้เวลาไปกับการ  
การเล่นสนุก แต่เด็ก ๆ ที่เข้าร่วมโครงการกลับไม่ไป  
เที่ยวเตร่แต่กลับมาร่วมกันทำกิจกรรม

“ ปีแรกที่โครงการสปาร์คยูมาลงบ้านสำราญก็ทำเกี่ยวกับป่าหลัง  
จากที่เราทำมาแล้วก็มีเด็กสนใจ พ่อแม่ผู้ปกครองก็เห็นว่ากิจ  
กรรมนี้มันมีประโยชน์ต่อลูกหลานเขา ระหว่างช่วงวันว่างเสาร์  
อาทิตย์เขาก็ไม่ได้ไปเล่นที่ไหน ก็เอามาฝึกเรื่องของศิลปะทอง  
ถิ่น ไม่ว่าจะเป็นมอล้านหรือหนังปักต้อเองก็เห็นการเปลี่ยน  
แปลงว่า มาตอนแรกอาจจะยังไม่รู้จักกับเด็ก ๆ ชุมชนและ  
ชาวบ้านเท่าไร พอได้มาร่วมกิจกรรมแล้วมันก็เกิดประโยชน์  
ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองของเด็ก ๆ บางคนก็เข้ามาช่วยถ้าเขามี  
เวลามันก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าตัวเด็กเองข้อมูลต่าง ๆ  
เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เขาก็ยังไม่เข้าใจว่ามันเป็นอย่างไร

“  
ครูเซียง ปรีชา การุณ  
เล่าผลที่ได้จากการทำโครงการ



เด็กหญิงตรีทิพย์ ยภา เล่าว่า ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยได้ยิน  
คำว่าผีตาแฮกมาก่อนจนได้เข้ามาทำกิจกรรมกับครูเซียง  
ทำหุ่นฟางและแสดงหนังปักต้อเรียนร้องหมอลำ อีกทั้ง  
เรียนรู้การปลูกผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมี โดยการใช้ปุ๋ยมูล  
สัตว์ซึ่งเป็นประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประ  
จําวัน



เด็กหญิงสุดา บางสร้อย นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสปาร์คลั่นทุ้งปลูกใจไทกุลา บอกว่า ได้เข้ามาเรียนรู้ทำกิจกรรมทำหุ่นฟาง ทำหน้ากากและแสดงหนังบักต้อกับครูเชียง ตั้งแต่รุ่นแรก ๆ รู้สึกชอบได้เรียนรู้ได้ประโยชน์มากมาย ไม่ติดเกมส์ไม่ติดโทรศัพท์อยากเชิญชวนน้อง ๆ ให้มาเข้าร่วมกิจกรรมด้านการถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวหนังบักต้อและการร้องหมอลำ ครูเชียงและ ครูสว่างได้ให้พ่อครูแม่ครูที่อยู่ในอำเภอปทุมรัตน์มาเป็นผู้ถ่ายทอดให้



ส่วนแม่จำปี บุญสอน อาชีพเดิมประกอบอาชีพหมอลำ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการสอนลูกหลานในการร้องหมอลำและต่อกลอนลำ แม่จำปีบอกว่าภูมิใจที่ได้สอนกลอนลำที่ตนเองเรียนมาถ่ายทอดออกไปให้ลูก ๆ หลาน ๆ ได้มีความรู้ติดตัวเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งเนื้อหาที่อยู่ในกลอนลำนอกจากจะเป็นเนื้อหาของผีตาแฮกและการลใช้สารเคมีแล้วยังมีสอนเรื่องบุญคุณคุณพ่อแม่ทำให้สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ได้ซึมซับเข้าไปในจิตใจของพวกเขา

||

ภูมิใจที่เด็กสนใจอยากเรียนรู้อะไร ๆ ภูมิใจปัญญาตั้งแต่เก่า กลอนลำที่เราฝึกแล้วมันสูญหายไปจึงอยากสืบทอดให้ลูกหลาน 10 คน ได้ 1 คน ก็ยังดี จากการสังเกตเด็กเข้ามาสนใจในกิจกรรม ถึง 50% ของหมู่บ้านทำให้ตกใจว่าเด็กอายุแค่นี้ทำไมมาได้

||



การแสดงหนังบักต้อมีเอกลักษณ์โดดเด่นคือความสนุกสนานของการเชิดหนัง การร้องหมอลำผสมกับเนื้อหาตลกขบขันที่เพิ่มเติมลงไปในบทกลอนโดยโครงการสปาร์คลั่นทุ้งปลูกใจไทกุลา ได้ใช้การผสมผสานระหว่างหนังบักต้อกับละครหุ่น ในการแสดงทำให้มีความสนุกสนานและน่าสนใจไปอีกแบบโดยเด็ก ๆ ได้ร่วมกันทำทุกหน้าที่ตั้งแต่ร้องรำเล่นแสดงพากย์เสียงเหมือนได้ดูหมอลำในรูปแบบหนังบักต้อในส่วนเนื้อหาของในเรื่องผีตาแฮกที่อยู่ในบทแสดงนี้ก็แทรกเนื้อหาเรื่องพิษของสารเคมีและข้อดีของการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ใคร ๆ ดูแล้วก็เข้าใจง่าย สามารถเอาไปปรับใช้ในชีวิตได้เช่นกัน



เมืองท่าพระแม่จะเป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างจากเมือง  
ขอนแก่นเพียง 10 กว่ากิโลเมตรแต่ปัญหาขยะก็ไม่ได้  
เล็กกลงเลย ที่ผ่านมามีขยะวันละ 7 - 8  
ตัน และโครงการสปาร์คยูท่าพระวิถีสะอาดได้ตั้งเป้า  
ลดขยะให้ได้ 5 เปอร์เซ็นต์ในปี นี้ โดยเชิญหน่วยงานใน  
พื้นที่ประกอบ ด้วย โรงเรียน 4 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิค  
นครขอนแก่น โรงเรียนชุมชนท่าพระ โรงเรียนเทศบาล  
บ้านท่าพระ พร้อมโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ  
ขอนแก่นและชุมชนในพื้นที่ร่วมลงนามในการแก้ปัญหา  
ขยะ

# ท่าพระวันนี้ "มีขยะล้นเมือง"

โดยเนื้อหาการลงนามประกอบด้วย การทำแผน  
บริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนรวบรวมข้อมูล  
ปริมาณขยะที่เกิดในชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลขยะ  
และต้องลดปริมาณขยะลงให้ได้ 5 เปอร์เซ็นต์ในปี นี้  
ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากโรงเรียน ชุมชน  
หน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อให้เข้าถึงเข้าใจและแก้  
ปัญหาขยะร่วมกัน จัดกิจกรรมขับเคลื่อนการบริหารจั  
ดการและแก้ปัญหาขยะ ทั้งการทำธนาคารขยะ ร้านค้า  
ศูนย์บาท กองทุนฌาปนกิจขยะ และ การรณรงค์ลดคัด  
แยกขยะในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการปั่นจักรยานสื่อสาร  
สร้างสรรค์จัดการขยะ โดยก่อนอบรมการตัดต่อทำคลิป  
วิดีโอ เทศบาลตำบลท่าพระได้นำครู นักเรียน จากโรง  
เรียนเทศบาลท่าพระ โรงเรียนชุมชนท่าพระ โรงเรียน  
เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการขอนแก่น วิทยาลัยเทคนิค  
นครขอนแก่น เข้าร่วมศึกษาดูงาน การบริหารจัดการ  
ขยะในโรงเรียน (Zero Waste School) ณ โรงเรียน  
เทศบาลบ้านศรีฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งได้รับ  
รางวัลพระราชทานอันดับหนึ่งของประเทศ



นอกจากนั้นในโรงเรียนยังใช้ภาชนะแบบที่ใช้  
ซ้ำในโรงเรียนทั้งหมด ไม่ใช้ภาชนะที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง  
เพื่อจะได้ไม่มีขยะ และนำเอาเศษอาหารไปทำปุ๋ยหมัก  
ใช้สำหรับปลูกพืชผักในโรงเรียน ไปไม่เอาไปหมักทำ  
เป็นดินใช้เองและจำหน่าย ผลไม้รสเปรี้ยวใช้ทำน้ำ  
หมักรักษโลกใช้ล้างจาน และเป็นสบู่เหลวล้างมือได้

นอกจากการลงนามแล้วยังมีการจัดประกวดคลิป  
วิดีโอเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาขยะโดยให้แต่ละโรงเรียน  
และชุมชนทำคลิปวิดีโอเข้าร่วมประกวดเพื่อชิงเงิน  
รางวัล ผลปรากฏว่า ชุมชนบ้านสามัคคีได้รับรางวัล  
ชนะเลิศ รองลงมาคือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและ  
รางวัลที่ 3 คือโรงเรียนเทศบาลท่าพระซึ่งมีเด็ก ๆ ทำ  
คลิปปรนรงค์ออกมาได้น่ารักถูกใจกรรมการ



โดยทุกคนได้เรียนรู้การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดย  
ไม่ให้นักเรียนนำถุงพลาสติกเข้ามาในโรงเรียนรวมถึง  
ไม่ให้นำขนมกรุบกรอบเข้ามาด้วยนอกจากนั้นยังให้เด็ก  
นักเรียนนำภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำนำน้ำดื่มมาดื่มที่โรง  
เรียนและสามารถเติมน้ำสะอาดได้ในระหว่างวัน



ในวันวันที่โควิดมาเยือน ชุมชนท่าพระกลายเป็นพื้นที่แพร่ระบาด เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมพร้อมทั้งศูนย์กระจายสินค้าจำนวนมาก รวมถึงได้มีการก่อตั้งโรงพยาบาลสนาม ศูนย์พักพิง ศูนย์พักคอยเกิดขึ้น ทำให้ต้องปรับแผนมาจัดการขยะพิษและขยะติดเชื้อที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีถังขยะสีแดงไปตั้งอยู่ในชุมชน พร้อมกับทำแผนรณรงค์ คัดแยกขยะธรรมดา และขยะติดเชื้อออกจากกัน โดยให้เด็กเยาวชนลงพื้นที่บอกเล่า ดำเนินการเพื่อปลูกฝัง เพราะเห็นว่าโควิดอาจจะต้องอยู่กับเราไปอีกนาน



นอกจากนั้นในช่วงที่โควิด-19 ระบาดอย่างหนักหน่วง ปริมาณขยะติดเชื้อของเทศบาลตำบลท่าพระพบว่ามีปริมาณสูงมาก โดยนายพิสุทธิ์ อนุตรอังกูร นายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ บอกว่า ตลอดระยะเวลาเดือนเศษ ที่ท่าพระต้องเปิดศูนย์พักคอย ศูนย์พักพิง และโรงพยาบาลสนาม แต่ละวันคนมาอยู่ที่นี่จะมีปริมาณขยะเฉลี่ยคนละ 1 กิโลกรัมต่อวัน โดยมีคนมาอยู่เฉลี่ย 150 คน จะมีขยะติดเชื้อประมาณ 150 - 200 กิโลกรัมต่อวัน และคิดระยะเวลาเดือนเศษ พบว่ามีขยะติดเชื้อรวมทั้งสิ้นกว่า 4,500 กิโลกรัมจ่ายค่าขนขยะกิโลกรัมละ 10 บาท ต้องจ่ายเงินค่าขนย้ายถึง 45,000 บาท และค่าจัดการทำลายอีกส่วนหนึ่ง

แต่โชคดีที่ขยะติดเชื้อทั้งหมดนั้นคนรับผิดชอบคือโรงพยาบาลสิรินธร ทำให้เทศบาลไม่ต้องควักเงินจ่ายซึ่งถ้าหากต้องจ่ายจริงก็ไม่ว่าจะมีเงินมาจ่ายค่าจัดการขยะเหล่านี้ไหม แต่ถ้าหากเราแยกขยะออกได้ไม่ทิ้งขยะทั่วไปรวมในถังขยะสีแดงหรือถุงแดงก็จะช่วยลดปริมาณขยะออกไปและลดเงินที่จะต้องจ่ายด้วย

นอกจากโควิดเริ่มแล้วที่ท่าพระยังประสบปัญหาน้ำท่วมหนักเกือบทุกพื้นที่ ทำให้มีปริมาณขยะที่มาจากข้าวของเครื่องใช้ที่ถูกน้ำท่วมต้องทิ้งรวมถึงอาหารการกิน และสิ่งของที่มีคนนำมาบริจาคอีกมากมายทำให้ขณะนี้ท่าพระมีการเผชิญปัญหาขยะล้นเมืองในทุกด้าน จนต้องประสานมือกับหลายภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาขยะ โดยรณรงค์แยกขยะก่อนทิ้งและขับเคลื่อนชุมชนด้วยการปลูกพลังให้ทุกคนมาแก้ปัญหาขยะด้วยตัวเอง



เพราะประกาศตัวเป็นหมู่บ้านวิถีสะอาด ทำให้ชาวบ้านสาระถิทั้ง 4 หมู่ต้องร่วมกันทำให้ชุมชนสะอาดปราศจากขยะ โดยเฉพาะพลาสติกและโฟมแม้จะยังไม่หมด 100% แต่อย่างน้อยเป็นการจุดประกายปลูกพลังเพื่อลดปริมาณขยะให้น้อยลง

ชุมชนประชุมหารือและอยากแก้ปัญหาขยะที่ต้นทางคือตลาด จึงได้จัดกิจกรรมตลาดนัดสาระถิสู่วิถีสะอาดขึ้น โดยเชิญชวนชาวชุมชน นุ่งสีน นุ่งโสร่ง ถักตะกร้า ถักถุงผ้ามาตลาด



# สาวะถิวิถีสะอาด

## "ตลาดธรรมชาติและใบตอง"



โดยจัดทุกวันอาทิตย์สัปดาห์สุดท้ายของเดือน เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563 ที่ผ่านมาเป็นการจัดครั้งที่ 3 นอกจากเชิญชวนนุ่งผ้าพื้นเมืองมาตลาดเพื่อความสวยงามและจัดบรรยากาศให้เหมือนตลาดย้อนยุคแล้ว ยังเชิญชวนให้ชาวชุมชนเอาสินค้าพื้นบ้านมาขาย ทั้งพืชผักอาหารของกิน ของใช้ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาจำหน่าย โดยเน้นพืชผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ อาหารก็ต้องเป็นอาหารปลอดภัยไม่ใส่ผงชูรส ไม่ใส่อะไรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ



ทำให้วันนี้มีข่าวจ๊อบราวมที่ไม้ไผ่แป้ง แต่เน้นโรยเกลือและทาไข่ขาวดิบขยาดิ ข้าวเขียบโบราณขนมพื้นบ้านที่ชาวสาระถิภูมิใจนำเสนอ เจ้านี้เจ้าตั้งยี่ห้อมแม่สุมนทาการันตีได้ ข้าวแดงจากขนมอื่นๆอีกมากมาย



ถนนสายสั้น ๆ หน้าวัดโพธิ์ชัยและอยู่หลังตลาดของหมู่บ้านคึกคัก คราคร่ำไปด้วยคนแต่งตัวสวยงามมาจับจ่ายใช้สอย ไม่ใช่แค่ในตลาดที่ปราศจากพลาสติกและโฟม ในชุมชนทุกครัวเรือนก็มีการคัดแยกขยะเพราะมองว่าขยะไม่ใช่สิ่งไร้ค่า แต่เป็นสิ่งที่ทุกส่วนของเหลือใช้สร้างประโยชน์ได้ทั้งหมดเรื่องดี ๆ แบบนี้ วิถีดี ๆ เก๋ไก๋ ที่ควรใส่ใจและเอาอย่างยังมีให้เห็นที่นี้สาวะถิวิถีสะอาด ไม่ไปไม่ได้แล้ว



ครูมาลี เสาร์สิงห์ ผู้จัดการโครงการสาวะถิวิถีสะอาดบอกว่า หลังจากดำเนินโครงการไป พบว่าชุมชนตื่นตัวและตระหนักเรื่องปัญหาขยะมาก มีการจัดการปัญหาขยะตั้งแต่ในครัวเรือนจนเป็นนิสัย แต่ละครัวเรือนแทบไม่มีขยะให้เห็นตัวเลขปริมาณขยะของเทศบาลก็ลดลงโดยทางโครงการตั้งใจลดปริมาณขยะให้ได้ในปีให้เหลือ 3 ตันต่อวันหลังจากเมื่อปี 2562ที่ผ่านมาโครงการสปาร์คยูของเราสามารถรณรงค์และจัดการปัญหาขยะในครัวเรือนจาก 6.7 ตันต่อวันจนเหลือเพียง 4 ตันในตำบลของเราและในปีหน้าเทศบาลตำบลสาวะถิจะปิดบ่อขยะทั้งหมดแล้วซึ่งนั่นหมายถึงตำบลสาวะถิ 24 หมู่บ้านไม่มีที่ทิ้งขยะต้องไปจ่ายเงินค่าทิ้งขยะให้โรงไฟฟ้าพลังงานขยะของเทศบาลนครขอนแก่น





"

ปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ชุมชนจะมองว่าไม่ใช่ปัญหาของเรา เพราะการจัดการปัญหามันคือหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐแต่ชุมชนของเราก็ร่วมมือกัน เพราะสาวะดีเป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม หากเข้าหมู่บ้านมาเจอแต่ขยะก็คงไม่มีใครอยากมาเที่ยวบ้านเราแน่นอน

"



เด็กชายภาณุวิชญ์ มาพระลับ แกนนำเยาวชนคนสาวะดีที่เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์เรื่องการจัดการปัญหาขยะของที่นี่บอกว่า ได้ร่วมโครงการมาหลายปี เห็นผลการทำางานที่เกิดขึ้น ชุมชนสะอาด ขยะลดลงเด็กนักเรียนทั้งระดับประถม และมัธยมก็เข้าใจปัญหา ส่วนตัวได้ลดการใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย ลดขยะ ไม่ซื้อน้ำอัดลมหรือน้ำหวานดื่ม ซึ่งแก้ปัญหาเรื่องการใช้แก้วแบบครั้งเดียวทิ้งตอนนี้พกแก้วน้ำไปโรงเรียนเอง ไม่ซื้อขนมกินเพราะของขนมก็เป็นขยะ หากเราช่วยกัน แก้ปัญหาร่วมกัน โดยเฉพาะตลาดที่ไม่มีพลาสติกและโฟมก็จะทำให้ชุมชนของเราอยู่ สะอาดมากยิ่งขึ้น



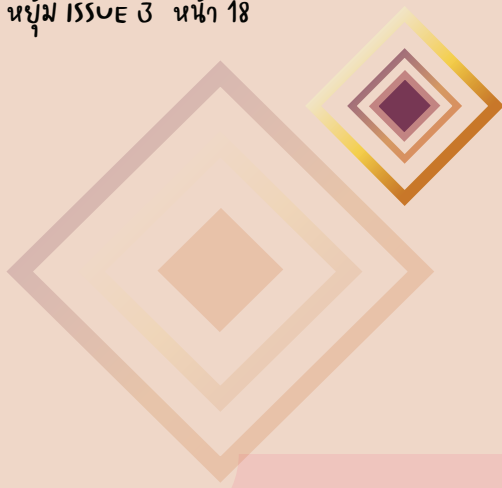
เด็กชายธันวา คำมี ตัวแทนนักเรียนโรงเรียนบ้านสาวะดี (สาวะดีราษฎร์รังสฤษดิ์) บอกเล่าวิธีการจัดการขยะในโรงเรียน

" ในโรงเรียนของเราจะมีการจัดการขยะคือหนึ่ง ใน เวลา 7:30 น. ถึง 8:00 น. นักเรียนทุกคนก็จะได้ทำความสะอาดในบริเวณที่รับผิดชอบจากที่สิ่งเกตุจุดรับผิดชอบต่าง ๆ จะมีขยะอินทรีย์หรือขยะประเภทใบไม้เป็นส่วนมากเราจะกวาดรวมกันไว้แล้วเอาใส่ถังขยะ ไว้ก่อนพอถึงที่ใส่ไปไม้เต็ม ภารโรงก็จะนำถังที่ใส่ไปไม้ นั้นไปรวมกันเพื่อทำเป็นปุ๋ยชีวภาพ แต่ถ้าเป็นขยะทั่วไปจะเกิดขึ้นที่บนห้องเรียนจะเป็นขยะพวกเศษกระดาษ เศษที่เหลาคินสอ ซึ่งขยะพวกนี้พอถึงวันพฤหัสบดี จะเออลงมารวมกันไว้เพื่อทำส่งให้เทศบาลมาเก็บ "



นางสาวคณิตา แสงสีเรือง ตัวแทนนักเรียนโรงเรียนสาวะดีพิทยาสรรพ์ เล่าว่า "ในตอนนี้โรงเรียนสาวะดีพิทยาสรรพ์เราก็มีการจัดการขยะเกี่ยวกับขวดน้ำจากที่เราไปดูงานที่โรงเรียนชุมชนศรีฐานและก็ชุมชนหัวถนนเราก็นำมาปรับใช้กับโรงเรียนเราอย่างเช่นการสานตะกร้าขยะที่ทำจากไม้ไผ่เรานำไม้ไผ่จากชาวบ้านสาวะดีมาสานเป็นตะกร้าไม้ไผ่ ทุกวันศุกร์ที่โรงเรียนเราจะมีมารับขวดน้ำจากห้องเรียนต่าง ๆ เพื่อนำมาขายสร้างรายได้ให้ห้องเรียนต่างๆ"





**ปลุก เปลี่ยนเมืองขอนแก่นไร้ขยะ**  
สานพลังประชาสังคมคนเมืองขอนแก่นแก้ปัญหาขยะล้นเมือง



**ปลุกใจไทภูเขา ปทุมรัตน์ ร้อยเอ็ด**  
ฟื้นฟูปัญหาผิตาแฮกไร่สารเคมี



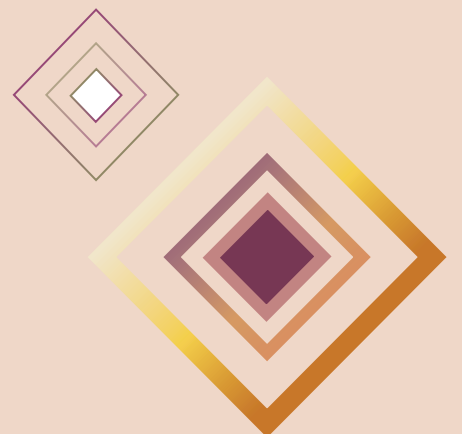
**ทำพระวิถีสระอาด**  
ถนนทำพระร้อยปีที่มีตำนานเรื่องเล่าเราไม่เอาขยะ



**สาวระถิงเมืองวิถีสง**  
ในวันนี้ตลาดต้องมีแต่ธรรมชาติและใบตอง



**เสียงแผ่นดินสื่อสารสงไทยเลย**  
เสียงแผ่นดินสื่อสารสงไทยเลย เมืองเลยฉันรักเธอ





**อาจารย์คณั้ หวังบุญชัย** ผู้จัดการแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สสส. บอกว่า โครงการ Spark U มีแนวคิดหลักในการทำงาน คือการสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานร่วมกันของ 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐประชาสังคม ภาควิชาการ เช่นปราชญ์ชาวบ้าน สถานศึกษาหรือภาควิชาชีพที่มีองค์ความรู้ซึ่งความหมายของคำว่า Spark ก็คือการจุดติด จุดประกาย



**พิสุทธิ์ อนุตรอังกูร** นายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ เมืองขอนแก่น บอกว่าตำบลท่าพระมีคนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก ขยะที่มีส่วนหนึ่งเป็นขยะที่คนข้างนอกพื้นที่มาทิ้ง แต่ละวันท่าพระมีขยะประมาณ 7-8 ตัน พอมาเจอปัญหาโควิดขยะติดเชื้อเพิ่มมาอีก น้ำท่วมก็เป็นปัญหาหนักสปาร์คยูเข้ามาหนุนเสริม เรื่องการสร้างเครือข่ายกิจกรรมรณรงค์ให้คนคัดแยกขยะ โดยเฉพาะเยาวชนเพื่อฝึกให้เขารู้จักปัญหาขยะ



**ปริญญ์ วัฒนชำ** ผู้ประสานงาน “เสียงแผ่นดิน สื่อสารสุขไทยเลย” จังหวัดเลยบอกว่าทำโครงการเสียงแผ่นดินสื่อสารสุขไทยเลยเพราะเห็นปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ต้องทนทุกข์กับผลกระทบจากเหมืองแร่ จึงได้พาเยาวชนลงพื้นที่เรียนรู้และบอกเล่าออกมาเป็นหนังสือ ภาพถ่ายนำมาสื่อสารกับคนเมืองเลยเพื่อให้รู้ว่าในอีกมุมหนึ่งยังมีคนเดือดร้อนจากโครงการเหมืองแร่อยู่



**ปรีชา การุณ หรือ ครูเซียง** ผู้ประสานงานโครงการปลูกใจทุกลา อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด บอกว่าทุกลาร้องให้ผลิตข้าวหอมมะลิส่งขายทั่วโลก แต่พบว่าเกษตรกรใช้สารเคมีเยอะมาก จึงใช้สื่อพื้นบ้านดึงเอาวิถีวัฒนธรรมกลับมาด้วยการทำเกษตรพอเพียงปลอดภัยไร้สารเคมี โดยสื่อสารผ่านทั้งละคร หนังสือบักต้อ



**ครุณงนุช ศิริภูมิ** ผู้ประสานงานโครงการปลูกใจทาสวะถีสู่วิถีสะอาด ต.สวะถี เมืองขอนแก่น บอกว่าบ้านสวะถีเป็นหมู่บ้านสวยงามแต่ยังมีปัญหาขยะอยู่ เราจึงได้ร่วมกันคิดว่าจะแก้ปัญหaxyะอย่างไร พอมารู้ต้นตอปัญหาว่าขยะมาจากตลาดไปอยู่ในบ้านเรือน ในโรงเรียน ในวัด จึงได้ดำเนินการรณรงค์แก้ขยะที่ต้นทาง ทำโครงการตลาดปลอดขยะเน้นใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อให้เหลือทิ้งน้อยที่สุด



**สมุภาติ สุวรรณกร** ผู้ประสานงานโครงการปลูก เปลี่ยนเมือง เทศบาลนครขอนแก่น บอกว่า เห็นปัญหาขยะและมลพิษเมืองขอนแก่นที่รุนแรงขึ้นทุกปี จึงหาหรือภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีคนทำงานเรื่องนี้เยอะมาก แต่ไม่ได้มีการบูรณาการร่วมกัน จึงจับมือสานพลังเป็นประชาสังคมขับเคลื่อนให้เมืองขอนแก่นแก้ขยะร่วมกัน จนเกิดปฏิญญาประชาชนคนขอนแก่นที่จะแก้ขยะด้วยตัวเอง

# จักรวาลเครือข่าย

